

DELAVSKA POLITIKA

Uredništvo je v Mariboru,
Ruška cesta, poštni predal 22.
Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Uprava: Maribor, Ruška cesta 5, poštni predal 22.
Ljubljana VII, Zadrugi dom.

Izhaja vsako sredo in soboto.
Naročnina za državo SHS znaša mesečno 10 Din, za ino-
zemstvo mesečno 15 Din.

Malih oglasov, ki služijo v posredovanje in socialne namene
delavstva ter nameščencev, stane vsaka beseda 50 para. De-
bela tiskana beseda stane 1.— Din. Malih oglasov trgovskega
značaja, stane beseda 1.— Din. V oglasnem delu stane pe-
titna enostolpna vrsta 1.50 D. Pri večjem številu objav popust.
Čekovni račun: 14.335. — Reklamacije se ne frankirajo.

Štev. 76.

Sobota 14. septembra 1929.

Leto IV.

Panevropa.

Francoski ministrski predsednik Aristid Briand je govoril na seji Društva narodov o zedinjenih državah evropski ali Panevropi. V svrhu podrobnejšega razgovora o tem vprašanju in o drugih stvareh, je priredil večerjo zastopnikom držav, ki bivajo v Ženevi. Na banketu so govorili o Panevropi ter so bili edini vsi parlamentarci v tem, da je potrebno najti v Evropi formo medsebojnih razmer, ki bo olajševala gospodarski razvoj.

Za Panevropo se je izreklo 27 držav; seveda Panevropo, ki nima ofenzivnega namena, marveč le gospodarski namen. Vse države pa vedo, da ta problem ne bo lahko izvedljiv. Čehoslovaški minister za zunanje stvari pravi tudi, da so povojne razmere spravile vse države v medsebojno odvisnost, gospodarsko-kapitalistično odvisnost misli tukaj, zaradi tega smatra, da se mora ta proces izvršiti že po naravi. Nemški zunanji minister dr. Stresemann pa pravi, da utegne edino napominjana konsolidacija Evrope postati temelj

novi kulturi in gospodarskemu razvoju ali pa pride do neljubih dogodkov, pučizma, revolucij in propadanja.

Panevropa je torej gospodarski problem, ki ga zagovarjajo meščanski politiki s stališča družabne sebičnosti, dasi tudi mi vemo, da so svobodne meje, enoten gospodarski teritorij, racionalizirana produkcija itd., pogoj smotrenega razvoja tudi v interesu človeštva. Mi stvari z drugega stališča ne moremo gledati.

S tem banketom pa vprašanje Panevrope še ni rešeno. Brianda so udeleženci pooblastili, da predloži svoj načrt vsem državam v presojo in izjavo ter izjavili, da bodo priporočali svojim vladam resno razmotrivanje o njegovem načrtu.

Panevropa je tedaj v razpravi posameznih vlad ter postane morda že v dveh letih toliko aktualna, da se bo pričelo razpravljati o posameznih vprašanjih, ki naj bi si jih vsa Evropa odpravila. Tako revizija ali celo odprava carinskih mej, zenačenje valute itd.

Mednarodna demokracija.

V posmeh vsem tistim, ki zagovarjajo korporativizem kot primerno obliko za upravljanje držav opazamo to jesen v svetovni politiki, da se poraja neka nova sila, ki jo je čehoslovaški minister za zunanje stvari dr. Beneš imenoval v Ženevi **novi svetovni demokraciji**.

Dočim more korporativni parlamentarizem držav, ki naj bi v premoči obstojal iz plasti človeške družbe, ki imajo ožje osebne interese pred očmi, to je, v prvi vrsti dobiček na račun drugih plasti, imeti le značaj razrednega parlamentarizma, ter bi že po svoji naravi ne konsolidiral človeške družbe, pač pa poglobljaj razredne razlike, ima demokraciji parlamentarizem po svojem zastopstvu splošen značaj, to je, zastopa splošne interese in obči napredek človeške družbe.

Tudi haška konferenca in Društvo narodov imata v današnji obliki takozvane »gospodarske« interese, ki jih pa vendar urejmeta s splošnejšega svetovnega vidika. Vprašujeta se, če bodo države med seboj v stanju izpolniti pogoje dogovorov, ki

njim samim tudi ne bodo škodovali. Zaradi tega, ker so povod mednarodnim konferencam današnje dobe svetovni kapitalistični interesi, tudi ti mednarodni parlamenti še ne morejo presojati svetovnih problemov s stališča človeštva. Ali kljub temu je že to velik napredek v razvoju, če se obravnavajo svetovna vprašanja na mednarodnih konferencah držav vsega sveta. In če danes še ni na teh konferencah prave demokracije, ki bi ultruistično vodila politiko ne samo v svojem interesu, kako bodo izterjale vojne dolgove, kako bodo zagajale sigurnosti svojega investiranega kapitala v inozemstvu, ampak poleg tega in v glavnem tudi, kako se godi človeštvu, kako žive in kako bodo živeli narodi, toliko časa ne moreno govoriti o pravi demokraciji.

Ali z mednarodnimi konferencami je prešla v svetovni politiki mednarodna demokracija v življenje. To je velik dogodek v človeški zgodovini in dolžnost človeštva je, da goji demokracijo in dvigne nje ugled, ker je to le v njega interesu.

Nace Milčev:

Orač slovenskih njiv v dveh delih sveta.

Jože Zavrtnik mrtev.

Ravnokar sem poslal pismo prijatelju v Ameriko. Kakor običajno, sem tudi v tem pismu na koncu zapisal: »Pozdravi mi staro korenino.« S temi besedami sem mislil Jožeta Zavrtnika. Že naslednji dan pa dobim iz Amerike pismo, v katerem me obvešča, da je Jože Zavrtnik preminul.

Ko sem to tužno vest prejel, sem se zatopil v čase, ko je Jože Zavrtnik oral ledino še doma na Kranjskem. Pusta je bila ta ledina, pusta in trda je bila; ali hrust duševni in telesni, kakor je bil naš Jože, se ni nobenega napora ustrašil; kljuboval je vsem zaprekam, ki jih je takrat delal klerikalni Izrael v Sloveniji, da bi preprečil razvoj socializma. Zavrtnik je razumel, da je železniški proletar važen faktor v delavskih organizacijah, zato se je z vso vehemenco vrgel na delo in njegovo delo je obrodilo. Ustvaril je ponosno or-

ganizacijo železničarjev. Kdo bi mogel to pozabiti: »Guttmannovih kazakov«, tako je krstil Jože Zavrtnik skladiščne delavce v Ljubljani na južnem kolodvoru. Rekrutirali so se iz klerikalnih priganjačev in kazencev. (Postajenačelnik Guttmann je vsak dan zaposlil do 20 kazencev v skladiščih.) In Jožetu Zavrtniku je uspelo, da je vendarle železniško ministrstvo to zlorabo odpravilo. — Papež pa je takrat Guttmanna odlikoval.

Ženialna agitatorska ideja je dostikrat šinila Zavrtniku v glavo. Ko je ljubljanska policija nekoč zaplenila letake, je Jože dobro zavil letake in jih na mesarskem mostu vrgel v Ljubljano. Letaki so priplavali v Vevče do jezca in na grabljah so jih papirniški delavci ujeli in razdelili. Ko je Zavrtnik organiziral enega največjih shodov v Ljubljani v salonu »Zvezda« za sodružico Te-

rezijo Netscherjevo, ki je prišla z Dunaja, je Netscherjeva vprašala Zavrtnika:

»Kaj je novega?«

»Nič posebnega, kakor to, da je Guttmann vprašal, če si lepa.«

Ko je Zavrtnik v »Zvezdi« shod otvoril in podal Netscherjevi besedo, so bile njene prve besede te-le:

»Schön bin ich nicht, Herr Guttmann, aber ich werde sie sauber ein-salzen.«

Nahujskana klerikalna masa je hotela ob tej priliki udreti v salon in shod razbiti. Mojstrsko je takrat Zavrtnik kot predsednik shoda obvladal situacijo in Netscherjeva je na to dve uri govorila in razlagala deset božjih zapovedi.

Preskromen je prostor, da bi tu njegovo delo opisal! Gotovo bo pa delavstvo zanimalo, kaj je Zavrtnik delal v Ameriki. Zavrtnik v Ameriki ni prav nič drugega delal kakor to, kar je delal med nami: Ledino je oral, na slovenskih njivah je oral na drugem delu sveta. Isto trdo, isto pusto ledino je oral in bil je tudi tam neustrašljiv in neutrudljiv.

Jože Zavrtnik je bil urednik »Prosvete« in prejšnjega glasila S. N. P. J. od ustanovitve in ustanovitelj »Jugoslovanske socialistične zveze v Ameriki«. Ustanovitelj je bil lista »Proletarec« in njegov prvi urednik ter ga je več let urejeval in pisal brezplačno. Jože Zavrtnik je bil v Ameriki eden prvih socializmov, ki je pričel med Slovenci socializem širiti in javno delati. Do njegovega prihoda v Ameriko je bil socializem skoro neznan. On je pričel ustanavljati klube in eden prvih je bil po njem ustanovljen. Socialistični klub

št. 1 v Chicagu, ki je danes med najmočnejšimi in najaktivnejšimi med Slovenci v Ameriki in pod njegovim vodstvom so bili vsi klubi po slovenskih naselbinah po širni Ameriki. Pri ustanovitvi kluba št. 45 v Vavkeganu Ill. je bil na shodu, ki so mu ga Vrhničani razbili, napaden z gnili jajci in moral je v spremstvu policije oditi iz Vavkegana. Ali seme je Jože tudi v Vavkeganu pustil in črne gosenice, ki so se zlegle pri sv. Pavlu in pod sv. Trojico na Vrhniku, tega sadu vendarle niso mogle uničiti. Jože je z živo besedo in persosom sejal in se najhujših sovražnikov ni bal; kar je danes slovenskega zavednega proletariata v ameriških naselbinah, ga je ustvarilo Zavrtnikovo delo. Delal je od početka, ko je prišel v Ameriko in do trenutka, ko je šel — na drugi svet. Delal je za osvobodjenja proletariata. Brez njega ne bi bilo v Ameriki »Jugoslovanske socialistične zveze«, »Slovenske narodne podporne jednote« v tem smislu kakor je danes. Zavrtnik je čuval, da niso na tej trdnjavi glodale črne gosenice, do konca zadnjega svojega zdihljaja. Na zadnji konvenciji so ga še tako zvani verovarhuhi vehementno napadali, a Jože jim je ostal trd oreh, ki se ni dal zdrobiti. Meseca junija je stopil sam iz uredništva kot glavni urednik in je stopil v zaslužni pokoj, ker ga je po levi strani zadela kap.

Jože Zavrtnik je umrl 28. avgusta ob 10. uri zvečer, ravno, ko je zračna ladja »Grof Zeppelin« krožila nad Chicagom v višini 200 metrov.

Nekaj nas je še, ki smo s Teboj delali in bodrili slovensko delavstvo. Vsi se Te spominjamo in Ti kličemo: »Slava Tebi, dragi Jože!«

Avstrijski kancler v Ženevi.

Avstrijski kancler dr. Streeruwitz je tudi šel v Ženevo in tam govoril o razmerah v Avstriji, o svetovnem razsodišču o likvidaciji vojne in o Panevropi.

Glede dogodkov v Avstriji je namigaval na nekega sovražnika, ki je razširjal pretrane vesti o možnosti puča in meščanske vojne v Avstriji. Kancler pravi, da so politične razmere v Avstriji res napete, da pa nevarnosti za meščansko vojno ni. Avstriji so te vesti škodovala na ugledu. Avstrija je demokracija država in ostane; ima dovolj trezno misleče javnosti.

Gospodu kanclerju radi verujemo, da je nevarnost puča minila. Ta nevarnost pa ni minila zaradi inozemstva, ampak zaradi tega, ker med fašisti samimi ni edinosti, čeprav jih

podpira bivši kancler prelat dr. Seipel sam, pa in ker vodijo avstrijski fašisti v prvi vrsti osebno politiko in še to tako slabo, da v javnosti ne pridobivajo simpatij.

Sedanji avstrijski kancler nima večine v parlamentu. Izvoljen je bil v sili. In sedaj že gre za to, kdo mu bo naslednik. Po našem mnenju pa, če pride do izpremembe vlade, prelat dr. Seipel ne bo več kancler, ker se je ravno tudi sedaj v najaktualnejšem trenutku pokazal kot strastnega politikanta, sovražnika delavstva in politika, ki bi utegnil pahnuti Avstrijo v negotovost — v meščansko vojno. Takih »junakov« avstrijsko politično močno razvito prebivalstvo ne mara.

Soodločevala bo tudi socialnodemokratska politična moč.

Stavka v tovarni „Inteks“ v Kranju.

Dva dinarja plače na uro!

V ponedeljek, dne 9. t. m. je izbruhnila v tovarni »Inteks« v Kranju stavka delavstva zaradi slabih gmotnih razmer, delovnega časa in objestnega postopanja uprave tovarne z zaposlenimi delavci. Dalje je vodstvo tovarne hotelo brez odpovednega roka odpustiti delavca Aliča, kar je bil povod, da je delavstvo postalo še bolj razburjeno in je ustavilo delo.

Ravnatelj tovarne je hotel napraviti za to stavko odgovornega obratnega zaupnika Novaka, katerega je orožništvo aretiralo. Pri posredova-

nju tajnika »Splošne delavske zveze« Jakomina pa se je izkazalo po zaslišanju delavcev in delavk, da ni zakrivil obratni zaupnik Novak stavke, temveč da je ista izbruhnila sama vsled razburjenja delavstva zaradi plač in slabih razmer v tovarni. Podjetje je last tujega kapitala, v podjetju zavzemajo vsa boljša mesta inozemci, akoravno bi baje bilo dovolj domačih moči na razpolago, med tem pa se domači delavci plačujejo zelo slabo in sicer povprečno 2 Din na uro.

Naročajte in širite „Delavsko Politiko“.

Grozna smrtna nesreča rudarja v Zagorju.

V pondeljek, dne 9. t. m. je v rundiku Kotredežu pri Zagorju, ob 10. ure dopoldne zasulo rudarja Nolimala Miho, kateri je na posledicah tega ob 1. uri ponoči umrl v rudniški bolnici v Zagorju v starosti 32 let. Pokojni zapušča vdovo in 4 nepreiskrbljene otročičke.

V ilustracijo, kako malo je danes uvaževan rudarski poklic in s kakšnimi nevarnostmi se mora boriti rudar dnevno globoko pod zemljo, da zasluži za bori kos kruha svoji družini, in obenem vstvari visoke taktijeme in še večjo dividendo delničarjem, poročamo, da je bil pokojnik zasut od 10. ure dopoldne pa do 8. ure zvečer. Torej polnih 10 ur pod velikansko težo premogovne plasti. Da ga ni takoj ubilo, ali da se ni poprej zadušil, je pripisati okolnosti, da sta se oporno lesovje in zasipalna cev zamotali nad njim tako, da ga je sicer popolnoma stisnilo, a vendar ne ubilo. V takem položaju so mu prihiteli tovariši na pomoč.

Nikdo, ki ni takega sam videl, si ne more predstavljati groze onega, ki trpi, groze onih, ki slišijo njegove kliče na pomoč, a ga rešiti ne morejo. Ali rudarji so v tem oziru he-

roji. V lastni smrtni nevarnosti so rudarji delali na vso moč, da ga čimprej rešijo. Opoldne so imeli že toliko zveze z njim, da so mu dali piti, a šele čez 8 ur se jim je posrečilo, ga izkupati. Komaj pa so ga odnesli, je že zopet elementarna sila udarila na nesrečno mesto — in zopet je zasulo. Le naključju je pripisati, da niso vsi reševalci našli grob poleg svojega tovariša. Tako so sicer še živo žrtev Dela rešili, ki je pa po preteku 7 ur podlegla.

Pri tej priliki si ne moremo kaj, da ne bi javno vprašali obratno vodstvo Trboveljske družbe v Zagorju, sledeče: 1. Kako pride do tega, da je tega rudarja zasulo na dvotirni progi poleg svojega odkopa? Ali je bilo oporno lesovje v redu? Javna tajnost je, da ne. 2. Upravi rudnika bi priporočili, da naj svojo ambulanco v jami izpopolni, da ne bo prihodnjič treba leteti po »Verlang-schein« v pisarno, da se kupi nesrečni žrtvi požirek konjaka, in drugič pa, da ne bo treba reševalnemu moštvu ob takih slučajih iskati ročne žage po koloniji.

Rudarjem rudnika Kotredež pa kličemo: Več razuma in previdnosti pri delu in — več organizacije!

Dnevne novice.

Trgovska-obrtna zbornica in izseljevanje v inozemstvo. Na seji trgovske in obrtne zbornice 6. t. m. se je g. Ivan Ogrin odločno uprl izseljevanju delavcev v inozemstvo ter zavzel stališče, da je treba naše ljudi v prvi vrsti zaposliti na domači zemlji. To je prav lepo, toda brezposelni delavci nimajo prav ničesar od tega, ako g. Ogrin samo zahteva, da je treba domače delavstvo zaposliti na domači zemlji. Brezposelni delavci potrebujejo dela in kruha, pobožne želje g. Ogrina jim prav nič ne pomagajo. Gosp. Ogrin, trgovska in obrtna zbornica, zveza industrijcev, država in vsi drugi merodajni faktorji naj torej preskrbe brezposelnim v domovini delo in zaslužek. Ko bo dela in zaslužka dovolj, se nikdo ne bo izseljeval. Dokler pa tega ni, pa se bodo brezposelni vedno izseljevali, samo če bodo imeli priliko. Nikdo jim ne more zameriti, da se za sedaj, ko v »domovini« zanje ni dela ne jela, izseljujejo, samo če imajo kam. Ne more se od brezposelnih zahtevati, da bi čakajoč na neizpolnjene obljube g. Ogrina in drugih merodajnih faktorjev, v domovini konec jemali. Zdi se pa, da je g. Ogrinu in njegovi kompaniji izseljevanje v žolodcu, ne zaradi lepe naše domovine, temveč zaradi tega, ker se s tem manjša rezervna armada brezposelnih in s

tem tudi manjša prilika, da bi se že dosedaj nezadostne mezde še nadalje zniževale.

Pogajanja med Jugoslavijo in Bolgarijo se zopet prično na pritisk Anglije. Začasno se izvedejo sklepi pirotskega dogovora. Izvršiti se imajo še dogovori glede nevtralne cone ob meji, ki jo zahteva Jugoslavija. Angleško časopisje meni, da se Bolgarija glede nevtralne cone in zamenjave posestev, ki segajo v obmejno državo, ne bo hotela pogoditi. Vsekakor pa so pogajanja znak, da se bodo razmere vsaj za silo uredile.

Lepe razmere. Tekstilni tovarnarji v Mariboru so se zedinili, da

ne bodo sprejemali delavcev, ki so že bili zaposleni v kaki tekstilni tovarni, ako niso bili medtem vsaj šest tednov brez posla! Namen tega dogovora je dovolj prozoren: prisiliti delavca, da ostane pri enem delodajalcu, čeprav je plača in so delovni pogoji še tako slabi, saj riskira sicer šest tednov stradanja, preden dobi delo v drugi tovarni. Proti temu nesocialnemu sklepu je Delav. zbornica vložila energičen protest pri mariborski inšpekciji dela in pri srezkem poglavarju. Pričakovati je, da bo oblast napravila tej praksi konec. Plače tekstilnih delavcev pri nas so itak tako mizerne, da je vprašanje, kako vobče ti delavci pri vsem težkem dnevnem 10 do 14 urnem delu živijo. Urna plača znaša povprečno 2 Din! Nadurno delo se pa sploh ne plačuje z zakonitim 50odstotnim doplačilom. Pri vsem tem pa imajo ti delodajalci — ki so vsi inozemci — pogum sklepati med seboj take dogovore kakor smo gori omenili!

Svetovna gospodarska konferenca. Leta 1927 so že sklicali nekako svetovno gospodarsko konferenco. Sedaj je francoska delegacija v Ženevi predlagala Društvu narodov novo konferenco, ki pa naj ne bi bila preveč splošnega značaja. Društvo narodov naj določi natančen program za konferenco. — Poseben predlog je stavila Društvo narodov za sklicanje svetovne gospodarske konference, na kateri naj bi se obravnavala samo premogovni in sladkorni problem ter pritegnile samo interesirane države. Ta konferenca naj bi sklenila dogovor v interesu producentov in konsumentov glede produkcije in potrebe, ki sedaj nista urejena in vodita do kriz. Pri tem vprašanju je Anglija prizadeta, ker ima pol milijona nezaposlenih rudarjev in pol milijona jih je prešlo k drugim poklicem.

Vedno lepše. Načelnik nemškega Reichsbannerja, Horsing, je v Münchenu izjavil, da, če bi bratskemu Schutzbundu v Avstriji pred Heim-

welri trda predla, mu bo Reichsbanner prišel na pomoč. Nemški fašisti so radi tega silno razburjeni in načelnik fašističnega Stahlhelma, Dusterberg, je izjavil, da bodo v tem slučaju Stahlhelmovci šli Heimwelrom na pomoč. Razmere v sosedni republiki se torej vedno bolj zaostrujejo in ni izključeno, da če izbruhne državljanska vojna v Avstriji, da bi potegnili tudi Nemčijo v bojni metež in potem pa najbrž še več drugih.

V Društvu narodov se pečajo sedaj z vprašanjem, kako bi se sprejel Kelloggov mirovni pakt v pakt Društva narodov, ki bi potem moral urediti svojo politiko po intencijah Kelloggovega pakta, ki določa, da je vsaka agresivna vojna zločin in da se vsaka država, ki bi se proti temu pregrešila, z gotovimi merami kaznuje.

Nova sovjetska nota Kini. Sovjetska vlada je poslala narodni vladi v Nanking novo noto, v kateri ugotavlja 19 vpadov kitajskih in belogardijskih čet na sovjetsko ozemlje in naglašja, da je s tem prisiljena poseči po strožjih merah, če vpadu ne prenehajo in če vlada ruskih belih čet na Kitajskem ozemlju ne razoroži.

V Poruhrju so antantne čete že začele z izpraznitvijo. Mesto Koblenz je že izpraznjeno.

Francoski socijalisti so zadovoljni z nastopom Brianda v Ženevi in upajo v možnost, da se sestavi kmalu nova vlada levice, v katero bi vstopili tudi oni. Tako je izjavil Paul Boncour.

Demokratska reforma na Ogrskem. Lord Rothermere je pridobil škofa Baltazarja in poljedelskega ministra Majerja, da se pogajata z vlado glede uvedbe demokratskega režima na Ogrskem. Vladno časopisje ju zato napada.

Francoski publicist Sauerwein predlaga v »Matinu«, da naj se organizira mednarodna vojska. Vse države bi rade zmanjšale ogromne žrtve za vojsko in vojne potrebščine, ker režejo krvavo v meso. Zahtevajo pa garancijo za mir. Taka garancija bi bila mednarodna vojska.

Nova stranka v Ameriki? Profesor Deveys na kolumbijski univerzi se je tako navdušil za angleško delavsko stranko, da je začel snovati tudi v Ameriki podobno stranko. Voditi hoče boj proti republikancem in demokratom. Mislimo pa, da so početki delavskega gibanja v Ameriki že davno podani ter bo profesor kristil stvari samo, če se gibanju priključi, oziroma ga poveča.

Ponovna pogajanja med Anglijo in Rusijo. Anglija in nje vlada se zavadata velikega gospodarskega in političnega pomena za državo, če se uredi politični odnošaji med Anglijo

Cankarjeva družba je zaključila z nabiranjem članov. Oktobra se začne razpošiljanje knjig. — Poverjeniki! Do 15. septembra 1929 odračunajte bloke. Kdor še ni pristopil, naj stori takoj, da mu ne bo žal, ko bo videl 4 krasne knjige, a jih ne bo mogel več dobiti. — Impozanten uspeh je že prvo leto dosegla Cankarjeva družba. Knjige gredo letos v 18.000 izvodih med delavstvo. Naj se drugo leto to število še potroji! S Cankarjevo družbo je delavstvo pokazalo svetu, kdo je. Naš ponos je Cankarjeva družba.

Bratko Kreft:

Človek mrtvaških lobanj.

Kronika raztrganih duš.

139

»Pot je, samo nerodna pot, ker vodi čez peško brv na vrvi. Paziti bosta morala in ne gledati v vodo, ko bosta šla čez. Srečno pot!«

In mlada potnika sta šla čez drn in strn, da sta enemu izmed pastirjev še kravo splasila. Brv je bila res nerodna. Ozka, na vrveh se zibajoča in za mlada para precej nevarna. Toda Leonu in Sonji je bilo vseeno. Nič nista pomislila. Kar šla sta. Leo je šel naprej in je držal Sonjo za roko. Med potjo je pozabil, da ne sme gledati v vodo in že se mu je začelo vrteti, ko ga je Sonja sunila z roko. Tedaj se je vzravnal, postala sta malo in nato srečno dospela na drugi breg.

»Še nikoli nisem hodil po takih brveh.«

»Lepo se ziblje, da bi človeka kar v valove zazibala... Nič mi nisi zanesljiv vodnik. Jaz bi bila morala iti naprej.« Vpela sta se na breg. Med travniki in njivami sta krenila v Vrbo. Hitro sta našla kmečki hram s Prešernovo ploščo. Gospodinja ju je peljala v Prešernovo sobo, položila je pred nju zapisniško knjigo in ju pustila sama. Sedla sta na klop in mislila na kmečko hišo, ki je rodila Slovence prvega pesnika, nesrečnega pevca nesrečne ljubezni... Kdo bi veliko govoril, če je prišel kot ubežnik v to kočico s tiho pobožnostjo mladih duš? Molče sta sedela v topli kmečki izbi in sprejemala spomin na velikega genija vase s pretipevajočim občutjem kot ga je zmožen samo mlad človek. Prelistavala sta zapisniško knjigo, prebrala marsikatero besedo, ki so jo razni obiskovalci posvetili Prešernu in njegovi rojstni

hiši. Nasmehnili sta se marsikateri zanosni mnogobesedni besedi, ki je bila tam zapisana. Tiho sta prisluhnila tihim, kratkim besedam nekaterikov, ki jim je duša onemela od čustva do pesnika, da je zamogla roka napisati samo kratek, a topel pozdrav.

»Se midva se podpiševa...« je dejal Leo, segel po peresniku in se zamislil.

»Ali, kaj bi človek na dolgo in široko! Manj besedi pa več misli in čustva.« In zapisala sta v knjigo: Zdravstvuj, batjuška! Leo-Sonja.

Tako sta prišla na konec svojega romanja. Sedaj je bilo treba nazaj. Leo ima jutri ob sedmih maturo, Sonja šolo. Dež je še vedno prizanašal, le tik pred Žirovnico se je vilo, da sta bežala do prve gostilne.

»Sedaj lahko dežuje, sedaj je konec...« je resignirano izrekla Sonja, ko sta sedla k mizi. Zabolile so te besede Leona, zakaj vedel je, kako globoko jih občuti ta konec. Zato se ni hotel o tem pogovarjati, obujal je trenutke iz poti, da jih živo ubesedi pred Sonjo. Drug drugemu sta izpovedala svoje utise. Zatopljena popolnoma v svoj pogovor, nista opazila radovednih, vprašujočih pogledov planincev, ko sta hodila roko v roki pred kolodvorom. Samo Leo je ujel mimogrede besede mlade, težko planinsko oblečene gospe: »Kako sta še mlada! In vesel je bil.

Tudi Sonja se je premagovala, če tudi se je znova oglašal v njej mrtvi dom. Videla je, kako vesel je Leo ob tem izletu in ni mu ga je hotela greniti. V svoji notranjosti se je popolnoma predala usodi, ki jo je življenje tiralo vedno bližje, vedno strašnejše... V Ljubljani na kolodvoru sta se zagnala v voz, kjer je Leo pravočasno opazil svo-

jega profesorja zgodovine — Moravca. Hitro sta se umaknila v drugega, da ju gospod profesor ni opazil. Še dolgo potem sta se smejala na njegov račun. Pred polnočjo sta se odpeljala iz Ljubljane in do zadnje postaje sta se vozila vso noč do jutra. Trudna od potovanja sta naslonila glavo k glavi in dremala. Spati nista mogla. S prvim vlakom je morala Sonja v Dravovce. V restavraciji sta še skupaj pozajtrkovala. Sonja je izrazila svojo skrb za Leonovo maturo, na kar je Leo po dolgem času odgovoril Sonjin priljubljeni stavek: »Saj je vseeno!« Hotel je reči: »Sedaj je vseeno!« Lepo je bilo na najini poti in vseeno je, kar pride zdaj, magari, če pride smrt... Toda tega ni rekel. Samo mislil je, mislil mimogrede, kakor pač pride človeku smrt velikokrat na misel, a malokdaj resno. Drugače Sonja. Zadnja postaja in bližajoča se ločitev jo je vedno bolj klicala in tirala iz trodnevnega brezskrbnega romanja v življenje.

»Zdi se mi, kot da sem tri dni in tri noči sanjala...« Prav iz dna njene notranjosti so prišle te besede, katerih žalost je Leo zavrnil z vzklikom, da si lahko v bodočnosti pripravi še več tako lepih trenutkov. »Vse to je bilo res! Prava resnica so bili ti trije dnevi in ne sen...«

Sonja je morala vstopiti v vlak. Še deset minut. Skrila sta se v samotni kot kupeja in se poslovlila z dolgim poljubom. Kakor, da se ne moreta ločiti, so vedno znova prirastle njune ustnice, iz oči pa so obema kanile solze. Leo je prepustil Sonji svojo usnjeno suknjo, da bi je iz kolodvora do šole ne premočil dež. Še enkrat ji je krepko stisnil roko in skočil iz vlaka, ki se je začel že premikati.

in Rusijo. Iz tega razloga se pogajanja, ki so bila pred dvema mesecema prekinjena, obnove, čim pride zunanji minister Henderson s seje Društva narodov v Ženevi. Jasnopa je, da bo angleška vlada sklenila z Rusijo politično - gospodarski dogovor samo, če se bo Rusija odrekla politični propagandi na britskem ozemlju. Ureditev političnih odnošajev med Anglijo in Rusijo bi pa jako ugodno vplivala ne le na razvoj v Angliji in Rusiji, ampak tudi v mednarodni politiki, ker se že sedaj pogajajo različni kapitalistični krogi za sporazum z Rusijo. Ta tendenca pa postane še večja, ko upostavita urejene razmere med seboj dve največji državi, ena dežela industrije, ena dežela kmetijstva in naravnega bogastva na surovinah.

Spor med Kitajsko in Rusijo pred Društvom narodov. Kitajski delegat v Ženevi je predlagal, da naj se Društvo narodov bavi tudi s sporom med Kitajsko in Rusijo. Seveda delegati drugih držav predloga niso pozdravili, ker je predlagal, da naj Društvo narodov razveljavi vse novejša dogovora med Kitajsko in drugimi državami, ki dajo tem državam privilegirano položaj na Kitajskem. Češ, da zbujajoča se Kitajska potrebuje vsestransko svobodo. Kitajski delegat smatra, da je položaj v Mandžuriji jako kritičen. Seveda je prva prekršila dogovor z Rusijo. Kitajska ter je moralno kriva nespornazuma. Da bi pa zainteresirane veselile glasovale za kitajski predlog, na to še misliti ni. Vsekakor bi Društvo narodov moralo posredovati v sporu, ker se bo sicer razvila med Rusijo in Kitajsko jako dolga in barbarška vojna. »Špijone« že danes streljajo kakor pse. Dolgo vojno pa ne bo gledala ne Japonska ne druge zainteresirane države nesebično. — Sovjetske čete so prešle v ofenzivo v dveh smereh, češ, da Kitajci neprestano napadajo ruske postojanke in sela.

Macdonald gre vendar v Ameriko. Nekateri listi so vedeli poročati, da je Macdonald svoje nameravano potovanje v Ameriko odgodil na prihodnje leto. Sedaj pa poročajo, da se bo vrnil dne 28. septembra. Baj ga bodo povabili, naj nastopi v samem kongresu z enim govorom. Vsekakor nekaj novega, kar se do sedaj še ni dogodilo.

Socijalno demokratični shodi na Dunaju. Glasom sklepa velike konference socijalistične stranke se skljuje shode po celi državi z dnevnim redom: »Proti fašizmu, za demokracijo ter se bo samo na Dunaju vršilo 400 shodov. V torek se je že vršilo kar na en dan 115 shodov na Dunaju. Mnogi shodi so se morali deliti, tak naval je bil. Skoraj na vseh shodih je bilo veliko pristopanje k »Schutzbundu«.

Dvojna katoliška morala.

V nevarnosti je obstoj družin pri mariborski mestni občini zaposlenih delavcev.

Že večkrat smo naglašali, pa moramo zopet ponavljati, da vlada pri naših klerikalcih dvojna morala, oz. da je klerikalizem bog Janos, ki ima dva obraza. Z enim obrazom gleda in se smehlja rimski kapitalizem kapitalu, drugi pa gleda čemerem obrnjen k delovnemu ljudstvu. Svetopi-semki pregovor sicer pravi pravilno, da en hlapec ne more služiti dvema gospodoma, ker mora enega gotovo zanemarjati. In ravno tako ne morejo klerikalci delati za kapital in za delavstvo obenem. Za enega res delajo, drugega pa samo za nos vodijo. Če hočemo to ugotoviti, kate-rega od obeh podpirajo in katerega pomagajo tlačiti, potem tega ne bomo izvedeli v »Slovenčevih« uvodnikih, marveč iz klerikalne prakse. »Slovenec« namreč že nekaj dni zaporedoma prinaša uvodne članke pod zaglavjem: »Rešite družino.«

In pobožen list je prišel že tako daleč, da priznava, da so »največja nevarnost za obstoj družine, majhne plače.« To je sila zanimivo, ne zato, ker to pri »Slovencu« vedo, ampak zato, ker imajo pogum to povedati. V tem je namreč klerikalna dvojna

Heimwehri že zavzeli Dunaj! Zna-ni fašistični knez Starhemberg, ki baje vzdržuje sam kar cel bataljon Heimwehrovcev, je prispel čisto na tihem pod močno eskorto iz Linza na Dunaj, oziroma v Hütteldorf in je potem imel tamkaj shod. Domišljavi knez pravi, da je s tem Dunaj že zavzel! Knezu se »lušta« g otovo po gosposki zbornici, kjer je pomagal kovati protiljudske zakone.

Bombni atentatorji v rokah policije. Nemška policija je imela kolosalen uspeh v tem, ker se ji je posrečilo odkriti silno razpredeno organizacijo bombnih atentatorjev. Številne aretacije so se vršile sočasno v Hamburgu, Berlinu ter raznih drugih krajih. Policiji niso prišle samo osebe v roke, ki so izvrševale atentate, marveč tudi seznanili in druga korespondenca, iz katere je razvidno, da so bili v načrtu nadaljnji atentati. Atentate je pripravljala zloglasna nacionalistična teroristična organizacija pod imenom »Consul«, katere člani so umorili znana ministra Rathenaua in Erzbergerja.

Ford zgradi v Rumuniji tovarno avtomobilov in sicer v Konstanci. Že od začetka bo zaposloval nad 800 delavcev.

Razbojništvo na Grškem. Že deset let straši po Grškem ropar Gaza, ki je zopet ujel 7 angleških izletnikov v kopališču, mnogo drugih pa oropal. Obdržal je tri talce in zahteval zanje tri milijone drahem kot odkupnino. Vlada je sklenila poslati denar na določeno mesto, potem pa roparja preganjati z vojaštvom, ki ga bo pa silno težko zalotila, ker se ga prebivalstvo boji izdati iz strahu pred maščevanjem.

Ameriški škandal — pod firmo patriotizma v prilog vojne industrije. V Severni Ameriki so odkrili, sicer nič novega, pa vendar pravi-jo — velik škandal! Neki M. W. Sharer, ki je bil strokovnjak za pomorske zadeve, je vložil tožbo proti trem tvrdkam za gradbo vojnih ladij za izplačilo 260.000 dolarjev, ki so jih mu omenjene tvrdke dolžne za gotove usluge, ki jih jim je storil Sharer tekoma zadnjih treh let. Sharer se hvali, da se imajo vojna industrijska podjetja njemu zahvaliti, ako je bilo sklenjeno, da zgradijo Zedinjene države Severne Amerike večje število bojnih ladij, kot bi jih sicer in da ima on — Sharer — največje zasluge v tem, da se je konferenca za pomorsko razorožitev razbila. Ameriški senat je sklenil, da stavi Sharerja in njegove komplice pod obtožbo, ker je zagrešil kriminalno dejanje v službi velikih trustov proti razorožitvi. To je sicer za marsikoga zanimivo, za mnoge ljudi pa ni nič novega. Znano je, da so v vojni sovražniki Nemčije preko nevtralnih držav isti dobavili živila in strelivo za dober denar!

na čelu. Končno se je pa vendarle posrečilo delavcem doseči delovno pogodbo, ker dosedaj v obče ni bilo nobene. Ta delovna pogodba je sicer stopila s 30. majem v veljavo in delavci so predložili svoje sila skromne zahteve, ki bi se mogle v okviru omenjene pogodbe izvesti. Toda sedaj se ne zgane nič več in da bo mir tem popolnejši, so klerikalci s svojimi demokratskimi zavzniki dosegli, izrabljajoč izreden položaj, da se je število delavskih zastopnikov v občinskem svetu skrčilo, ono pristašev bivše SLS pa zvišalo. Za delavske plače se sedaj gospodje ne brigajo več. Kolektivna pogodba je ostala le na papirju, ker se ne izvršuje, kvalificirani delavci pa zapuščajo občinsko službo in si iščejo kljub delovni krizi privatnih služb. Tako je dosedaj zapustilo že osem šoferjev pri mestnem avtobusnem podjetju službo. Šoferji imajo zelo naporno delo, plačani pa so kolikor moč slabo. To ve »Slovenec« steber kaplan H., toda njemu se ne zdi, da bi bile premajhne plače ne-

varne za obstoj šoferskih družin, sicer bi moral sam zahtevati, da se jim plače primerno uredijo.

Seveda, da to ni samo slučaj pri šoferjih, marveč pri vseh ostalih delavcih. Družine vseh teh delavcev so vsled premajhnih plač v nevarnosti, ker ne morejo živeti in zavedni delavci svetujejo vsem občinskim delavcem, da se naj klerikalne more, ki jih samo izrablja, odresejo in da se naj organizirajo v svobodnih delavskih strokovnih organizacijah, katerih cilj je, zboljšanje gmotnega položaja in razširitev duševnega obzora vseh delavcev ter jim kličejo: »Rešite vaše družine!«

Vse teoriziranje katoliškega tiska je toliko časa sam »švindel«, dokler ne bodo sledila dejanja v praksi. — Klerikalizem je temeljno zlo, radi katerega propada na milijone družin, kajti on trdi, da je vse, kar je na zemlji od boga, proti bogu pa se človek ne sme boriti, če noče zaigrati nebeški raj, kjer bodo kapitalisti in delavci zopet skupaj prišli.

Kultura.

Marksistično kulturno in znanstveno delo na našem jugu.

V zadnjem času prihajajo na naše uredništvo od hrvaških in srbskih marksističnih intelektualcev in kulturnih delavcev pritožbe, da njihova dela in publikacije ne najdejo nikakega razumevanja pri nas. Znano nam je, da je delo nekega slovenskega proletarskega pisatelja našlo mnogo kupcev tudi na jugu, dočim ostanejo hrvaške in srbske publikacije, ki so čisto zelo dobre, pri nas nezapažene in jih čisto ne naročijo — Delavske zbornice; tako iščeš zagrebško socijalno revijo »Socialna Misao«, pri kateri sodelujejo voditelji delavskega kulturnega pokreta na Hrvaškem, zaman v naših čitalnicah. Zavedati se moramo, da je kulturno delo na jugu (v Hrvaški, v Bosni itd.) precej agilno in da se mora spričo tamošnjih razmer boriti z mnogo večjimi težkočami kot pa pri nas. Prav zato pa zaslužijo njihove publikacije tem večjo pozornost.

Deset let je že preteklo od preobrata, a delavsko kulturno gibanje se še vedno ni konsolidiralo. Največ krivde za to moramo pripisovati medsebojnemu nepoznavanju in to se ne da odpraviti s tem, da publikacij, ki izhajajo na jugu, ne čitamo. — Poleg tega pa je treba tudi premisliti, da pretežna večina slovenskega delavstva ne razume nemškega jezika in je zato navezana le na slovenske in pa hrvaške marksistične knjige, ki jih z malim trudom lahko prečita in razume. V zadnjem času so izdali hrvaški marksistični intelektuali nekaj prav dobrih knjig, o katerih bomo poročali v prihodnjih številkah.

V interesu medsebojnega spoznanja, ki naj privede čim preje do enotne delavske kulturne organizacije za vso državo, pa apeliramo tudi na vse srbske in hrvaške marksistične intelektualce in uredništva revij, da našemu listu redno pošiljajo v recenzijo svoje publikacije!

Talpa.

»Die neue Bücherschau«. Prejeli smo septembarsko (9.) številko te vodilne nemške revije za proletarsko umetnost. Pri reviji, ki izhaja že deveto leto in katere urednik je Gerhart Pohl, sodelujejo najboljši nemški in inozemski pesniki, pisatelji, kritiki in esejisti. Po nazorih in načelih ji je slična beograjska »Nova literatura«. Iz bogate vsebine naj navademo samo najzanimivejše članke. O priliki izstopa Eгона Erwina Kischea in Johanna Becherja iz uredniškega odbora — obo sta ustanovila še bolj levičarsko revijo »Die Linkskurve« — razpravlja Pohl o razmerju med pesnikom in politikom ter natančno določa njunin delokrog; obadva se borita za isti cilj, vendar z različnimi sredstvi: proletarski pesnik mora biti etik, proletarski politikar taktik; pesnik ljubi resnico, politikar koristi, pesnik se mora boriti za pravice, politikar za zmago delavskega razreda. Prav zato pa mora biti pesnik neodvisen od strankinih odborov, če hoče ustvariti res nekaj velikega in s svojimi deli razsvetljevati bodočo pota proletariata. Članek bo prinesel mnogo jasnosti v vprašanje, ki je bilo doslej precej zamršeno. Kurt Hiller objavlja svoj govor na drugem antiimperialističnem kongresu. Dasi je govor precej kratkega, izžerpa problem vendar v celoti. Hiller zavrača spretno vse one, ki govore, da je vojna »zgodovinska nujnost«, ki se danes še ne da odpraviti, kajti: ljudje

delajo vojno, ljudje jo tudi lahko onemogočijo. V nadaljnjih izjavah pokaže Hiller vzroke, zakaj vesile vkljub vsem hinavskim govorancam o razorožitvi še niso začele razoroževati: vzrok leži v imperijalizmu, kajti, kakor hitro bi n. pr. Anglija strla svojo vojaško moč, bi se vse njene kolonije osamosvojile. Tega pa kapitalizem ne dopusti. — Znani nemški proletarski režiser Erwin Piscator razpravlja o »Proletarskem teatru«, čigar namen ni samo, da navdušuje, temveč mora predvsem učiti, prosvetljevati delavske množice. S tem v skladu morajo biti tudi dekoracije in izbira del. — Naš berlinski dopisnik Heinz Lueddecke razpravlja o »Mladi ameriški liriki«. — Zanimive so tudi novice o moskovskem gledališču, o japonskem filmu ter kritike pravkar izšlih del iz nemške književnosti.

Leposlovje zastopa Wolfgang Weyrauch z novelo »Die Ehe«, ki slika v njej življenje malomeščanskih zakonov, dočim nam slika Alois Skupin v noveli »Der Keller von Auvelais« epizodo iz svetovne vojne.

Številko krasijo tudi nekatere slike. Mehikanski delavec Erasto Cortes je poslal lesorez »Delavec«, znani nemški proletarski slikar George Grosz pa objavlja sijajno karikaturu »Čuvanje umetnosti«. Izmed slik starejših umetnikov z revolucionarno tendenco je priobčena slika Španca Francesca Goye (1746.—1828.), ki nam kaže dobrote civilizacije (streljanje upornika).

»Die neue Bücherschau« se naroči lahko pri »Nolit«, Beograd, Cara Uroša 15. Posamezni zvezek stane 1 Marko. — Revijo toplo priporočamo vsem onim, ki se zanimajo za moderno proletarsko umetnost. T.

Radivoj Rehar »Začarani krogi«. Poleg Seliskarjevega »Rudija«, o katerem je prinesel naš list že obširno oceno, je izdala letos Mladinska matica še devet Reharjevih bajk in pravljic za otroke z naslovom »Začarani krogi«. Motivi vseh deveterih »Začaranih krogov« so stari, že neštokrat preleteti (glej »Zvonček«!) in povzeti večinoma iz ostankov naših narodnih pravljic; vile in škratje, palčki in začaranici žive v njih. Vendar pa je treba poudariti, da je znal Rehar stare motive prijetno obdelati. Vse njegove pravljice se odlikujejo po enostavnosti, pisarne so brez patosa, ki ga zlasti mladina ne prenese. Vsaka pravljica obsega samo eno dejanje — dejstvo, ki usposablja Reharjeve pravljice za pripovedovanje najmlajšim. Najboljša pravljica v zbirki se mi zdi »Želko Veselko in Palček Skakaleček«, ki se še zlasti odlikuje po vedri veselosti; za njo mnogo ne zaostaja »Velikan Gorovan in prilikavec Bobek«, kjer je zlasti dober začetek, dočim je sredina preveč razblinjena, da bi mogla zagrabit. Opozoriti je treba še na srečno izbrana imena. Zbirko je ilustriral Saša Šantel. Talpa.

Literaren večer v Ljubljani. L. Mrzel-Frigid (iz kroga »Svobodne Mladine«) bo v torek, dne 17. t. m. ob 8. uri zvečer v vestibulu Delavske zbornice (levi vhod) bral nekaj svojih objavljenih in neobjavljenih stvari. Vstop prost.

Maribor.

Razpis gledališkega abonmana v Mariboru.

Uprava Narodnega gledališča v Mariboru razpisuje za sezono 1929-30 abonma, obsegajoč 25 predstav — 15 dramskih in 10 glasnih (torej mesečno povprečno po tri predstave). Abonma, ki znači velik popust napram večernim cenam in je letos skoraj na vseh mestih še cenejši kot lani, se plačuje v osmih zaporednih mesečnih obrokih (prvi obrok na dan pedpisa v septembru, ostalih sedem obrokov pa v prvih 5 dneh vsakega nadaljnjega meseca, tako, da je ves abonma plačan 5. aprila 1930).

Cene za vsak mesečni obrok (ves abonma stane torej 8 takih obrokov) so sledeče: Ložni sedeži po Din 75, 62, 45, 33, 25; parterni sedeži po Din 60, 53, 42, 33; balkonski sedeži po Din 60, 45, 30, 23; galerijski sedeži po Din 25, 20, 14.

Cene za uradnike so sledeče: Ložni sedeži obrok po Din 63, 53, 35, 28, 22; parterni sedeži po 50, 45, 37, 30; balkonski sedeži po 50, 35, 25, 19; galerijski sedeži po Din 20, 15, 10. Dobe se tudi bloki, ki opravi-

čujejo obisk gledališča pri poljubnih 15 dramskih in 10 glasbenih predstavah, iz-
vzete so e one redke predstave, ki imajo
označbo »Izven« na plakatih. Cene teh blo-
kov so nekoliko višje kot pri navadnem
abonmanu. Priglasje sprejema gledališka bla-
gajna, ki je odprta dnevno od 9. do pol 13.
ure ter od 15. do 17. ure (ob nedeljah in
praznikih samo dopoldne). Za lanske abo-
nente ostanejo dosedanja prostori rezervi-
ran do ponedeljka, 16. septembra, priglasi
za abonma pa se zaključijo v soboto, dne
21. septembra. Uprava prosi vse, ki se na-
meravajo abonirati, da to store čim prej.
Opozarja se, da je abonma neprenosljiv na
drugo osebo in med sezono neodpovedljiv.
Repertoarni načrt se objavi te dni.

Razglas. Redni razpored rentnine za
tekoče davčno leto je razgrnjen v smislu
člena 131 zakona o neposrednih davkih od
8. februarja 1928. Uradni list št. 75-26, z
dne 15. marca 1928, na javni vpogled, med
uradnimi urami v času od 16. do 23. sep-
tembra, v sobi št. 77 tukajšnje uprave. —
Davčni zavezanci, katerim se je predpisala
rentnina, pa bodo v smislu čl. 130 zgoraj
navedenega zakona o predpisu obveščeni s
posebnim plačilnim nalogom. 30 dnevni pri-
tožbeni rok teče od dneva prejema plačil-
nega naloga. Eventuelne pritožbe je kolko-
vati s kolkom za 20 Din.

Guštanj.

O vpokojencu, ki se ne more ločiti od tovarne.

Skozi nebroj let je priznavalo
podjetje izvežbane strugarje za do-
bre delavce in jih upoštevalo; na-
enkrat se je sedaj stvar zasukala.
Glede vpokojitve strgarskega moj-
stra Z. Majerhoferja bo še govora na
sejah bratovske skladišnice in pokoj-
ninskega sklada nameščencev. Če
se je njemu posrečilo, da je s pri-
čevalom dokazal svojo nesposob-
nost za aktivno službo, naj se za to
svojo srečo zahvali srečnemu na-
ključju in naj se ne vmešava več v
službene stvari, temveč naj ostane
kot vpokojenec, sicer bo treba vpo-
kojitveni dekret temeljito revidirati
in reči, da naj mož še dela službo
kot aktiven, da še kot nastavljenec
doseže svojo 40 letno službeno do-

bo. — Spominjamo se še, da je mož
hrepenel po vpokojitvi, a sedaj, ko
jo je dosegel, pa hodi še vedno v to-
varne kot da sploh ni bil vpokojen.
V tovarni rad komandira, zlasti pa
mu je v napotje njegov naslednik,
inteligenten mož, ki kot tak ne zna
in ne more biti surovina, ki bi svojo
šaržo izrabljala za preganjanje delav-
cev. Gospod Z. M., vzemite na zna-
nje, da so Vam Vaši podrejeni del-
avci iz vsega srca privoščili vpo-
kojitev, tako privoščili, kot si sedaj že-
le, da Vas ne vidijo več v obratu.
Vpoštevajte, prosimo Vas, želje de-
lavstva, ker bi sicer kot vpokojenec
lahko imeli samo neprijetne posle-
dice!

Bistrica ob Dravi.

Domači delavec dela in strada, da inozemski kapitalisti uživajo.

Nam so priljubljeni gospodje tam
pri »Železo-prometni« zopet enkrat
stisnili pero v roko, da obelodanimo
javnosti nekaj podatkov o neverjet-
nem izkoriščanju delavskih slojev
ter da predložimo ostalemu delav-
stvu, kakšne razmere vladajo v to-
varni kljub zakonu o zaščiti delav-
stva. — Predvsem so današnje naše
vrste namenjene merodajnim instan-
cam v svrhu informacije o stvarih,
ki se dogajajo v tem brlogu trplje-
nja in izkoriščanja, v namenu, da
iste posredujejo ter napravijo red.
Ne gre morda za posamezen slučaj,
to, kar spodaj navajamo, se v to-
varni redno dogaja. Vse delo se pla-
čuje v akordu, od komada, po sra-
motno nizkih cenah. Delavec mora
delati s takšno hitrostjo in ročnostjo,
da med delom nima toliko časa,
da bi zavžil vsaj kosček kruha, ako
hoče, da zasluži vsaj 120 Din na te-
den. Naj navedem en slučaj, da jav-
nost izve o tem, kako ta družba de-
lavce izrablja. Nek delavec je zaslu-

žil po računih tovarne v 48 urah
105 Din 28 p; od tega zneska se mu
je odtegnilo za bolniško blagajno
5 Din 97 p, a za slabo izdelano blago
39 Din 60 p; celoten odteglaj je to-
rej znašal 45 Din 57 p, tako da je
dobil ta človek za cel teden svojega
dela 60 Din 22 p! Tako je plačan pri
nas delavec. Berač, ki prosi pri u-
smiljenih ljudeh, je veliko, veliko na
boljšem. Kdo bi se čudil, ako dela-
vec v svojem obupu in srdit ohladi
svojo jezo kakor to zna. Še enkrat

opozarjamo merodajne faktorje na
praktike te inozemske družbe, ki je
menda svojo tovarno v naši državi
izgradila za to, ker bi sicer s starimi
stroji in organiziranim delavstvom v
inozemstvu sploh ne mogla eksisti-
rati. — Delavstvo, organiziraj se,
ker le organizirano boš uspešno bra-
nilo svoja človeška prava pred izko-
riščevalci; le organizirano in soli-
darno boš doseglo, da boš za svoje
delo dobilo pošteno in človeškega
dela vredno plačilo!

Aktualni literarni problemi.

(Konec.)

Izmed inozemskih pisateljev se najbolj
hvalijo Zola in Cooper (»Nogavica«). »To
ti je knjiga »Germinal« od Zolaja! To pa
razumem. Ne morem ga z nobenim drugim
primerjati. Pa se še pritožujejo, da ni do-
brih knjig!« — »Kadar čitamo Cooperja, po-
zabimo na vse. Oh, si mislimo, ko bi tudi
mi mogli tako živeti! Škoda, da danes kaj
takega ni več mogoče, čeprav bolje živimo!«

Nasproti temu omenjajo sodbje delav-
cev, in večinoma pohvalno, knjige novih
proletarskih pisateljev: Gladkova, Furma-
nova, Babela, Aleksejeva.
»Nikdar še ni bilo toliko prednaročil
na kako novo knjigo ali na nov list, kakor
danes,« — pripoveduje nek star knjižničar.
To pa ni samo v mestu. Vzemimo vas:
V moskovski guberniji je na primer 179
stalnih okrožnih knjižnic, skoraj za vsako
okrožje ena. Kmetje se manj zanimajo za
pripovedno literaturo, prosijo bolj za po-
ljudelske, gospodarske, politične in social-
ne knjige. Iz zabavnega čtiva imajo kmetje
najraje Gorkega, za njim J. Londona, Ce-
hova, Turgenjeva, Dostojevskega, Sinclair-
ja, Gogolja. Od najnovejših Gladkova, Se-
fulinova, Furmanova. Med čitatelji je 32
do 35 odstotkov žensk. Poleg okrožnih
knjižnic oskrbujejo čitajočo publiko tudi po-
tovalne knjižnice. Samo v moskovski gu-
berniji je teh knjižnic 2300 z nad 10.000
zvezki in preko 70.000 čitatelji.

»Dajte nam kaj medicinskega in kaj o
tem, kaj in kako ljudje po svetu živijo. Kaj
iz geografije in tehnike,« — pišejo kmetje
— »nerazumljivih neumnosti ne potrebuje-
mo, temveč kaj enostavnega, kar občutje
človeka pravilno opisuje. Mora pa biti za-
nimivo, nobenih fantazij, ampak resničnost.

Kako kmetje živijo, sami dobro vemo, a ka-
ko živijo drugi stanovi kako in čemu se bo-
rijo, to nas zanima. Strastno radi čitamo
Tolsteja. Čeprav je bil to grof, je bil ven-
dar po svojem rodu buržuj, v resnici je
bil pa čisti revolucionar. — Tako pišejo
kmetje, in tisoče takih pisem je na razpo-
lago v poskusnih edinicah, kje se skuša
duša čitalčeva znanstveno proučiti.

Materijal, ki ga je zbirala neka potu-
joča knjižnica, kaže to-le sliko: pri 4808
čitalcih (3920 delavcev, 761 gospodinj, 51
delavcev, ki se pečajo z domačo obrtjo)
presega potreba po znanstvenih knjigah v
29 odstotkih, za beletristiko torej 71 odstot-
kov. Po poklicih se dele čitatelji: nameščen-
cev 15 odstotkov, delavcev 31 odstotkov,
obiskovalcev raznih šol in vajencev 43 od-
stotkov, raznih 11 odstotkov.

Presojevalna zmožnost čitalcev je ne-
verjetno narasla. Delavci presojajo posa-
mežno knjigo strogo in razumno, in se
prav nič ne ženirajo povedati pisatelju svo-
jo sodbjo v obraz. Pred kratkim so v Le-
ningradu napravili poskus neposrednega
kontakta med pisatelji in čitatelji. Pisate-
lji so čitali svoja nova dela delavcem. K
vsakemu takemu recitacijskemu večeru so
se delavci skrbno pripravili s pomočjo po-
sebnih programne brošure, ki je na kratko
poročala o delih in značaju najmarkantnej-
ših sodobnih ruskih pisateljev:

»Kakšne posebnosti!«

»Kakor da bi si moral skozi ograjo bo-
deče žice rezati pot!«

Zelo zanimivi so napadi delavcev na
proletarsko literaturo:

»Cement« in »Teden dni« — pravijo
delavci — so sicer prav dobre knjige, ne
moremo dosti oporekati, vendar je jezik v
njih pogosto slab, preveč izumetničen. Po-
leg tega pisatelji redko zadenejo pravilno
sliko delavca. Kadar hočejo naslikati revo-
lucionarja, napravijo iz njega navadno
kakega svetnika ali pa kos železa.«

Če bi bilo »Jutro« količjak objektivno,
bi moralo poleg svojega negativnega poro-
čila, tudi to poročilo revije prinesiti, potem
bi ne moglo trditi, da je Tolstoj v Rusiji
splošno prepovedan, temveč nasprotno, ze-
lo priljubljen. Radi kake malenkostne iz-
jeme pa ne gre otroka s kopeljo vred iz-
livati.

Čulkovski.

Ekspozitna hiša „LUNA“ Maribor, Aleksandrova cesta 19

Najboljša in najcenejša nakupovalnica vseh po-
trebščin. Otroške nogavice od Din 5.— naprej,
moške nogavice od Din 5.— naprej, ženske no-
gavice od Din 7.— naprej, ženske nogavice s svi-
lenim robom od Din 12.— naprej, prva flor no-
gavice od Din 17.— naprej. Čipke in kleklani
predmeti meter od Din 1.— naprej.

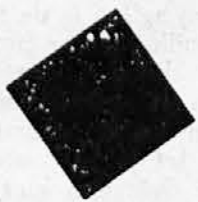
k začetku šolskega leta

Šolarski nahrbtniki od Din 18.— naprej, šolarske
torbice iz najboljšega pivoščene platna po Din
35.—, šolske mape iz dobrega usnja po Din 65.—,
peresniki od Din 3-50 naprej, jopiči za šolarje iz
čiste volne od Din 48.— naprej, pletene obleke
lastnega izdelka od Din 100.— naprej.

Telovadni čevlji v vseh velikostih,

kakor tudi sandale, otroški čevlji in vseh vrst
sobnih čevljev.

TOVARNIŠKA ZALOGA PERILA IN PLETENIN

VOLNENI TELOVNIKI, PULOVERJI
ITD. NAJVEČJA IZBIRA IZREDNO
NIZKE CENE. — SAMOVEZNICE,
OBLEKE, ČEVLJI IN KLOBUKI.

J. KARNIČNIK, GLAVNI TRG 11

Nabirajte nove naročnike

JUGOSLOVANSKI DRŽAVLJANI, POZOR!

NOVOST: Vsak tretji kos blaga popolnoma zastoni! Tega še pri Vas ni bilo.
Na ta način hočemo razdati celih 100 milijonov hlač, tako da homo z njimi preplavi
vso Evropo in preko morja. K tej veliki akciji smo se odločili iz razlogov, da ne
sme manjkati niti ena vasi na vsem svetu, kjer bi ne bilo znano naše svetovno
znano blago. Za vsa naročila, tudi za naročila iz inozemstva, prevzemamo popolno
jamstvo. Ne čakajte in še danes pišite vsaj po en kos blaga za poskušnjo. Izborna kva-
liteta našega blaga in k temu neverjetno nizka tovarniška cena, Vas naravnost pre-
seneti.

Ponujamo:

Delovne hlače, napravljene iz dobrega blaga, sešite od mojstrov-strokovnjakov
v vsaki velikosti za odraslega moža, dolžina 100, 105, 110, 115 cm samo boljše vr-
ste, dvojne za 89.— dinarjev in tretje popolnoma zastoni; 2. hlače značke »TYGER«,
katere so tako močne, da jih ne morejo raztrgati niti levi, niti tigri, za 129.— di-
narjev in 3. popolnoma zastoni;

2. hlače, »TYGROVKY«, najboljša vrsta za zimo, »Novost sveta«, katere so
zelo močne in zelo prijetne za zimo in primerne za vsa dela, samo za 169.— dinarjev
in 3. popolnoma zastoni;

2. hlače »LONDON«, zelo močne za delo in priprave ob enem za štrpance, za
189.— dinarjev in 3. popolnoma zastoni;

2. hlače iz mamutove kože, neraztrgljive za 199.— dinarjev in 3. popolnoma
zastoni; 2. hlače iz mamutove kože, najboljša vrsta za 239.— Din in 3. popolnoma
zastoni;

2. hlače za praznik, značke »PARIS«, samo boljše vrste, boljše vzorcev, za 109.—
dinarjev in 3. popolnoma zastoni;

2. hlače značke »PARIS«, boljše vrste, za 199.— Din in 3. popolnoma zastoni;
2. hlače za praznik, najboljša vrsta, značke »PARIS«, za 250.— Din in 3. po-
polnoma zastoni.

POZOR! Letos hočemo razprodati čez 1 milijon metrov sukna, zelo lepih in
trajnih vzorcev za režijsko ceno: cena 3 m sukna za celo moško obleko 159.— Din,
boljša vrsta 199.— Din in najboljša vrsta 250 Din. — K naročilom sukna zavijemo
eno lepo, svilen samoveznico. Kdor pošlje denar naprej, dobi še razen drugih pri-
boljškov še 1 boljše moško srajco za praznik popolnoma zastoni!

Vse to blago pošilja:

R. & M. MATYŠEK, tovarna oblek in perila, Šitborice pri Brnu (Čehoslovaško).

Pišite, da ste čitali inserat v tem časopisu in boste dobili popust. Ta tovarna
je priporočljiva za nakup najboljšega in najcenejšega svetovnega tekstilnega blaga.

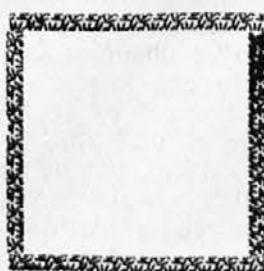
Ali ste že krili? svoje potrebe v tiskovinah

Dobavljamo vse tiskovine v prvovrstni
izpeljavi in po najnižjih cenah za vsa
društva, industrijo, trgovino, pisarne itd.

Ljudska tiskarna d. d. Maribor, Sodna ulica št. 20

Ali ste že preizkusili „PROJA“ ječmenovo kavo?

Dobliva se jo povsod. Dobliva se jo povsod.